

3. DAGINDELING

Nieuwe afspraken zijn nodig om de verdeling van ruimte en tijd af te stemmen op de combinatie van arbeid, zorg en vrije tijd. Het gaat om uiteenlopende maatregelen die deze combinatie ook daadwerkelijk mogelijk maken. Winkels, voorzieningen, scholen, crèches en sportvelden liggen ver uit elkaar. Arbeidstijden en openingstijden van voorzieningen kunnen beter op elkaar worden afgestemd. Willen mensen arbeid en zorg met elkaar kunnen combineren, dan zal hun tijdsindeling daarop moeten worden afgestemd. Daarbij is het van belang rekening te houden met een grote variëteit aan leefstijlen, woonmilieus en zorgbehoeften.

Behoeftte aan meer tijd is voor veel mensen in de plaats gekomen van schaarste aan geld. Bij de sociale partners is de factor tijd een belangrijk agendapunt. Zaken als flexibilisering van arbeidstijden en verlofsparen zijn een terugkerend thema. Alle betrokken partijen moeten komen tot nieuwe afspraken om werk- en maatschappelijke tijden beter op elkaar af te stemmen. Cultuurverandering in arbeidsorganisaties speelt hierbij een rol. Bij het denken over tijd staat het levensloopperspectief van individuen en maatschappelijke diversiteit centraal. Minder tijdsdruk voor individuen leidt bovendien tot een groter welzijn en een betere lichamelijke en geestelijke gezondheid voor iedereen.

3.1 SAMENVATTING MEERJARENNOTA EMANCIPATIEBELEID

Analyse

De manier waarop de samenleving is ingericht wat betreft tijd en ruimte bepaalt mede de mogelijkheden voor vrouwen en mannen om arbeid, zorg, maatschappelijke activiteiten en vrije tijd op een evenwichtige manier te combineren. Bij de overgang van een samenleving waarin het kostwinnersmodel de overhand had naar een moderne samenleving waarin het combineren van werk en privé centraal staat, zijn fricties op te lossen. Veel maatregelen zijn al genomen. Zo blijven winkels langer open, worden verlofregelingen uitgebreid en is de kinderopvang bezig een inhaalslag te maken. Maar er is meer nodig.

Zo zullen arbeidsorganisaties een culturomslag moeten maken wil er sprake kunnen zijn van een nieuw evenwicht tussen wat mensen doen voor hun werk en voor hun dierbaren.

Arbeidstijdenmanagement is daarbij een sleutelwoord: het zo plannen en organiseren van de arbeidstijden van medewerkers dat recht wordt gedaan aan de werkgevers- én werknemersbelangen. Niet door nieuwe collectieve standaarden in te voeren, maar door de mogelijkheden van individuele arbeidsduuraanpassingen ten volle te benutten. Ook tijd- en plaatsonafhankelijk werken, ook wel telewerken genoemd, kan hiervoor een oplossing bieden. Bereikbaarheid voor het werk zou dan gedeeltelijk in de plaats komen van aanwezigheid op het werk.

Er is nog een wereld te winnen in de wijze waarop planologen en bestuurders relaties leggen tussen de ruimtelijke ordening, vervoer en dagindeling. In de plannen voor stedelijke netwerken groeit de aandacht voor de integratie van functies op knooppunten. Een pleidooi voor de multifunctionaliteit van panden en het concentreren van voorzieningen past hierbij. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het op één locatie aanbieden van bijvoorbeeld onderwijs, kinderopvang, zorgvoorzieningen en persoonlijke dienstverlening. Taakcombineerders kunnen zo makkelijker een deel van de zorgtaken uitbesteden. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld een uitbreiding van het dienstenaanbod door bestaande voorzieningen: het kinderdagverblijf dat een boodschappenservice heeft of het bejaardentehuis dat zijn warme maaltijden ook aan niet-bewoners aanbiedt.

Beleidsrichtingen

Het kabinet ziet als hoofddoelstelling van beleid voor het thema dagindeling het realiseren van een zodanige verdeling en afstemming van ruimte en tijd dat het makkelijker is taken te combineren in de verschillende levensfasen. Een betere organisatie van ruimte en tijd en een samenhangend aanbod van voorzieningen en diensten vormen de rode draad voor de ontwikkeling van beleid als het gaat om dagindeling. Dit raakt vrijwel alle beleidsterreinen. Daarom moet de organisatie van het beleid 'ontkokerd' worden.

3.2 ADVIEZEN EN REACTIES

Adviezen

Raad voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu

De Raad voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM-Raad) bepleit dat het beleid meer rekening houdt met de groeiende diversiteit in typen huishoudens en de grote differentiatie in woonmilieus: naast compact stedelijke zijn ook suburbane en landelijke woonmilieus van belang. De Raad ziet naast tijd en ruimte ook een knelpunt in de sociaal-economische toegankelijkheid van voorzieningen. Verder bepleit hij de knooppuntgedachte voor zorgvoorzieningen als crèches en scholen verder te onderzoeken. Door schaalvergroting en toegenomen mobiliteit is het draagvlak voor deze voorzieningen op wijk- en dorpsniveau bijzonder kwetsbaar.

De Raad doet een aantal aanbevelingen voor de schaalgrootte van voorzieningen op wat hij zorgknooppunten noemt, plaatst het idee van tijdwinst door nabijheid en concentratie van voorzieningen in een bredere context en constateert dat er geen 'standaardpakket' te ontwikkelen is gelet op de grote diversiteit in leefstijlen en woonmilieus. De Raad suggereert flexibel te benutten ruimtes te vestigen op kansrijke locaties op wijk- of buurtniveau voor initiatieven die de combinatie van taken verlichten. Wel waarschuwt hij dat de exploitatie daarvan zelden kostendekkend zal zijn.

Sociaal-Economische Raad

De Sociaal-Economische Raad (SER) onderschrijft in grote lijnen de beleidsrichtingen die voor dagindeling worden geschetst. De SER verwacht veel van persoonlijke dienstverlening als nieuwe bedrijfstak. Uitbesteding van zorgtaken kan het combineren van arbeid en zorg aanzienlijk verlichten. De Raad ziet nieuwe werkgelegenheidsperspectieven voor laaggeschoolden op de markt van de persoonlijke dienstverlening. Positief is de SER ook als het gaat om een betere afstemming van arbeidstijden en openingstijden van openbare en andere voorzieningen. Het bedrijfsleven kan via het instrument van arbeidstijdenmanagement bijdragen aan betere combinatiemogelijkheden van arbeid en zorg. Ook de toegenomen behoefte aan flexibiliteit in het bedrijfsleven vergroot de belangstelling voor arbeidstijdenmanagement. Daarom pleit de SER ervoor de resultaten van de experimenten dagindeling waar arbeidstijdenmanagement een rol speelt, breed bekend te maken bij werkgevers- en werknemersorganisaties.

Stuurgroep Dagindeling

De Stuurgroep Dagindeling benadrukt het belang van een samenhangend en integraal beleid als het gaat om dagindeling. Zo'n beleid kan alleen tot stand komen binnen een bestuurscultuur die geënt is op nauwere samenwerking tussen verschillende, traditioneel gescheiden bestuursterreinen.

Een heldere langetermijnvisie is nodig om het begrip dagindeling ook een plaats te geven in het beleid na de verkiezingen van 2002. De Stuurgroep pleit er dan ook voor de positieve resultaten van de experimenten dagindeling zo snel mogelijk bruikbaar te maken voor beleid. Dit kan nu al als het gaat om de brede school, zorgknooppunten, zowel in en om steden als in het landelijk gebied, arbeidstijdenmanagement en de nieuwe bedrijfstak persoonlijke dienstverlening. De Stuurgroep vindt dat het beleid inzake dagindeling expliciet rekening moet houden met de diversiteit in culturen binnen onze samenleving. Zo pleit zij voor het gebruik van kennis en vaardigheden van allochtone groeperingen bij dagindelingsvraagstukken. Tenslotte moet het combineren van taken en het gebruik van voorzieningen betaalbaar en bereikbaar zijn voor iedereen, ongeacht inkomen.

Reacties van maatschappelijke en vrouwenorganisaties

De reacties op het thema dagindeling zijn positief. Monitoring van dagindelingsmaatregelen is nodig, al is het alleen maar om te voorkómen dat regelingen en voorzieningen alleen toegankelijk zijn voor goedbetaalde tweeverdieners. Op basis van zo'n monitoring kan bijsturing plaatsvinden. Meer zeggenschap over werktijden komt in veel reacties terug.

Bij de planontwikkeling in de ruimtelijke ordening zal een omslag moeten plaatsvinden van een aanbod- naar een vraaggerichte benadering van de ruimtelijke structuur. Speciale aandacht vragen sommigen voor praktische, kleinschalige oplossingen voor het combineren van voorzieningen in landelijke gebieden. Zo kunnen centra die persoonlijke diensten aanbieden vervangende werkgelegenheid bieden aan vrouwen die uit de agrarische sector uitstromen. Tenslotte kan flexibel vervoer op maat en een veiliger verkeerssituatie in het landelijk gebied de toegankelijkheid van kleinschalige voorzieningen bevorderen. Verschillende keren wordt de vraag gesteld 'hoe nu verder met dagindeling' na afloop van de Stimuleringsmaatregel.

3.3 BELEID

Doelstellingen

De adviezen en reacties over dagindeling ondersteunen het beleid dat voor dit thema in de Meerjarennota Emancipatiebeleid staat aangegeven: een betere aansluiting van het ruimte-tijd beleid bij de moderne werk-privé samenleving op zo'n manier dat het in elke levensfase makkelijker is om taken te combineren. Dit vraagt om een samenhangend aanbod van voorzieningen en diensten dat voor iedereen die arbeid en zorg combineert bereikbaar is, ongeacht inkomen, maatschappelijke positie of levensstijl. De experimenten dagindeling moeten informatie opleveren voor beleidsvernieuwing. In deze experimenten speelt diversiteit een rol: voorzieningen dagindeling zijn beschikbaar voor iedereen. Dagindeling overschrijdt in veel gevallen traditionele beleidsgrenzen. Dit betekent dat vanuit een samenhangende visie dit nieuwe beleidsterrein gestalte krijgt. Voor de middellange termijn is het dagindelingsbeleid vooralsnog indicatief. De resultaten van de experimenten dagindeling spelen een rol bij de voorstellen voor vernieuwend beleid en eventuele aanpassing van wet- en regelgeving. In de beleidsvoorstellen zullen waar mogelijk ook prestatie-indicatoren opgenomen worden.

Betere afstemming van tijden

Tijd is een sociaal ordeningsprincipe. De wijze waarop de tijd in onze samenleving geordend is, zal de komende jaren op politiek, economisch en maatschappelijk terrein een belangrijk thema

zijn. Het betreft zowel de tijdsbesteding en tijdsbeleving van mensen, als de ordening van tijd en de daarbij behorende (sociale) infrastructuur. Zo zouden arbeidstijden en openingstijden van scholen, kinderopvangvoorzieningen, musea, winkels en andere vormen van publieke dienstverlening beter op elkaar moeten aansluiten. Dit is niet alleen in het belang van de werk-privé combinatie van werknemers, maar ook in het belang van de werkgevers. Kabinet en sociale partners hebben tijdens het voorjaarsoverleg onderkend dat de factor 'tijd' steeds belangrijker wordt in de arbeidsvoorwaardensfeer.

Het gaat daarbij om 'tijd' in de brede zin van het woord, zoals flexibilisering van arbeids(duur)patronen, de combinatie van werk en privé en de combinatie van bereikbaar en aanwezig zijn..

Commissie Dagarrangementen voor ouders en kinderen

Eind 2000 start de Commissie Dagarrangementen voor ouders en kinderen naar aanleiding van het advies van de Stuurgroep Dagindeling $4 + 2 = 7$.¹ De ministeries van OC&W, VWS, BZK, EZ en SZW namen het initiatief voor deze commissie. Hoe kunnen er nieuwe, sluitende en klantgerichte dagarrangementen voor ouders en kinderen gestimuleerd en gefaciliteerd worden, waarbij de behoeften van kinderen en hun taken combinerende ouders uitgangspunt zijn? Voorop staat de samenhang tussen onderwijs, de voor-, tussen- en naschoolse opvang, verschillende vormen van voor- en vroegschoolse educatie, sport en andere vrijetijdactiviteiten. Het gaat om tijdarrangementen voor kinderen en ouders, met bijbehorende regelingen die passen bij de moderne samenleving.

In aanvulling op alle initiatieven die het kabinet hiervoor neemt, zoals de Wet Basisvoorziening Kinderopvang (WBK), het beleid op het terrein van de brede school, de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en beleid voor de tussenschoolse opvang, zal de Commissie Dagarrangementen voorstellen ontwikkelen. De commissie heeft tot taak om verder te bouwen aan een samenhangende visie op nieuwe dagarrangementen voor ouders en kinderen. Onderdeel hiervan is om vanuit de optiek van ontkokering en ontschotting bestaande beleidstrajecten te analyseren op kansen en knelpunten voor deze dagarrangementen. Daarbij worden de inzichten en ideeën van de gebruikers, kinderen, hun ouder(s) en andere belanghebbenden, onder wie werkgevers, betrokken. Het gaat hierbij om een betere afstemming van diverse beleidstrajecten waarbij de gemeente de regierol heeft. Hoofdvraag is hoe de beoogde samenhang van voorzieningen sneller te realiseren valt en hoe de geldstromen van de diverse overheden ontkokerd en gebundeld kunnen worden. Ook het concept van het multifunctionele gebouw en benodigde nieuwe bestuurlijke arrangementen zal de Commissie in praktische voorstellen uitwerken. Begin 2002 komt zij met haar adviezen.

Behalve bij de overheid, ligt er ook een grote verantwoordelijkheid bij het bedrijfsleven als het gaat om het vormgeven van nieuwe dagarrangementen voor taken combinerende ouders.

Plan van aanpak afstemming tijden

Het kabinetsbeleid is gericht op een betere afstemming tussen tijden in arbeidsorganisaties en openingstijden van publieke en commerciële voorzieningen, inclusief instellingen op het gebied van cultuur, ontspanning en recreatie. De SER heeft met instemming kennis genomen van de initiatieven van het kabinet op dit terrein.²

In de loop van 2001 zullen door middel van de monitor Tijdinfrastuctuur 'tijdknelpunten' in de samenleving in kaart gebracht worden. Waar schort het aan afstemming tussen werk- en openingstijden, waar liggen de grootste knelpunten, wat zijn de gevolgen daarvan voor

---

¹ $4+2=7$, *Combineren van onderwijs, opvang en vrije tijd*. Advies van de Stuurgroep Dagindeling, 15 december 1999.

² SER-advies Meerjarennota Emancipatiebeleid, pag. 65.

betrokkenen? Ook de mogelijke consequenties van zo'n afstemming van tijden voor het midden- en kleinbedrijf komen aan bod. Het kabinet betreft hierbij de evaluatie van de Arbeidstijdenwet. De monitor Tijdinfrastuctuur leidt in 2002 tot een plan van aanpak afstemming tijden. Dit gebeurt mede op basis van experimenten dagindeling. Zo is onlangs in Amersfoort een experiment 'Tijden van de stad' gestart. In dit plan van aanpak zal het kabinet, in samenspraak met andere overheden en sociale partners, bekijken welke maatregelen een effectief middel vormen om een impuls op dit terrein te geven.

Een belangrijk aandachtspunt is de flexibilisering en verruiming van openingstijden in de kinderopvang. Op dit vlak ontwikkelt het kabinet een stimuleringsbeleid, onder meer door extra geld beschikbaar te stellen aan gemeentes en door informatie-uitwisseling.

Hoezeer aandacht voor een dergelijke afstemming van tijden van belang is, blijkt uit het rapport *Tijden in de Gezondheidszorg*.³ Het rapport signaleert een groeiende maatschappelijke behoefte aan uitbreiding van spreekuren van huisartsen en poliklinieken buiten de reguliere werktijden, met name in de avonden. Bijna de helft van de consumenten heeft hieraan behoefte, maar huisartsen bieden nauwelijks avondsprekuren aan. De spreekuurtijden voor kleine huisdieren zijn wat dit betreft aanzienlijk beter geregeld dan voor mensen: de meeste dierenartsen kennen wél avondsprekuren. Het rapport besteedt ook aandacht aan het experiment 'Zeiten der Stadt' in de Hamburgse stadswijk Barmbek-Uhlenhorst. Openstellingen van gezondheidscentra in de avonden zijn daar succesvol.

Werk-privé balans en arbeidstijdenmanagement

'Arbeidstijdenmanagement' is een goed instrument om eigentijdse werk-privé arrangementen mogelijk te maken. Het gaat om het zo plannen en organiseren van de arbeidstijden van medewerkers dat recht wordt gedaan aan werkgevers- én werknemersbelangen. In experimenten dagindeling doen bedrijven, ziekenhuizen en thuiszorg daar ervaring mee op.

De SER benadrukt in zijn advies de waarde van deze experimenten en pleit ervoor hieraan via voorlichting, mede via organisaties van werkgevers en werknemers, de nodige bekendheid te geven.⁴ Daarom zullen de positieve voorbeelden van de betrokken experimenten in de loop van 2002 gebundeld en breed verspreid worden.

Arbeidstijdenmanagement vraagt om cultuurverandering binnen arbeidsorganisaties. Mede op basis van gegevens uit de monitoring van experimenten zal het kabinet hierover een standpunt innemen.

Bereikbaarheidsscenario

Het bereikbaarheidsscenario is een belangrijk instrument om een betere combinatie van arbeid- en zorgtaken te realiseren. Daarin kan bereikbaarheid voor collega's, leidinggevenden en klanten, in samenhang met arbeidstijdenmanagement, gedeeltelijk in de plaats komen van aanwezigheid op het werk. De ministeries van EZ, V&W, VROM en SZW zijn betrokken bij een verdere uitwerking van zo'n scenario. De Tweede Kamer heeft in juni 2000, als uitvloeisel van de gezamenlijke emancipatietaakstelling van genoemde ministeries, een eerste verkenning op dit terrein ontvangen.⁵ Bij de uitwerking van het bereikbaarheidsscenario zijn de aanbevelingen voor de sociale partners en het maatschappelijk middenveld⁶ uitgangspunt.

Aanbevelingen zijn onder meer:

---

³ *Tijden in de gezondheidszorg*. In opdracht van het Projectbureau Dagindeling opgesteld door het NIVEL, 2000.

⁴ Ibidem, noot 2.

⁵ Brief van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, dd. 29 juni 2000, Kamerstukken 1999 - 2000, SZW0000630.

⁶ *Bereikbaarheidsscenario: verkenning van een extra optie voor taakcombineerders, eindrapportage*. Pag. 38 e.v., 21 juni 2000, als bijlage bij de in noot 5 genoemde brief aan de Tweede Kamer aangeboden.

- een andere inrichting van zorgfaciliteiten, zoals een verdere integratie van onderwijs, opvang en vrijetijdvoorzieningen;
- mantelzorg en thuiszorg dienen elkaar goed aan te vullen;
- architecten en ontwikkelaars kunnen op verschillende manieren inspelen op het bereikbaarheidsscenario door kantoren te ontwerpen die flexibel zijn en ruimte bieden voor stille flexplekken naast prettige ontmoetingsruimten voor kleine en grote groepen;
- het inrichten van satellietplekken waar 'mobiele' werknemers via strippenkaarten of vouchers kunnen afrekenen.

Het spreiden van flexibel in te vullen arbeidstijden over de dag en over de week speelt een rol in het bereikbaarheidsscenario. Veel deeltijdwerk vindt nu plaats in de morgenuren, in toenemende mate nemen mensen vrijdag vrij. Spreiding vermindert de verkeerscongestie en vergroot de mogelijkheden om arbeid en zorg te combineren. De mogelijk negatieve effecten van thuiswerken voor vrouwen krijgen extra aandacht: te gemakkelijk gaan mensen ervan uit dat zij al thuiswerkend de zorgtaken er wel bij kunnen doen. Maar het gaat er juist om arbeid- en zorgtaken gelijkelijk over mannen en vrouwen te verdelen.

Het kabinet brengt bovenstaande punten in in het overleg met de sociale partners en zal daarbij aandringen op het maken van concrete afspraken hierover in CAO's. Ook komt er een leidraad implementatie bereikbaarheidsscenario. De resultaten van een aantal pilots telewerken binnen bedrijven en overheidsorganisaties, zoals het ministerie van Financiën, spelen daarbij een rol. Tenslotte komt het kabinet in 2002 met een plan van aanpak voor de toepassing van dit scenario.

Ruimtelijke ordening in een nieuwe samenleving

Naast een eigentijdse ordening van de tijd, is ook een betere afstemming van de ruimte noodzakelijk. Wat dit laatste betreft richt het kabinet zich op drie hoofdthema's.

- Het ontwikkelen op (sub)regionaal niveau van 'zorgknooppunten' met een voor iedereen toegankelijk, beschikbaar en bereikbaar aanbod van zorgvoorzieningen.
- Het op wijk-, buurtniveau of dorpsniveau verwerven en beheren van flexibel te benutten ruimtes voor initiatieven die arbeid, zorg en vrije tijd combineren.
- De fysieke en sociaal-economische toegankelijkheid van dergelijke voorzieningen voor iedereen.

Het ruimtelijke beleid is nog te veel gericht op economische doelmatigheid.⁷ De komende jaren komt het accent meer te liggen op 'leefbaarheid', kwaliteit en de behoefte van taakcombineerders. Deze accenten zullen bij de uitwerking van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening een belangrijke rol spelen. Dit gebeurt onder meer door een emancipatie-effectrapportage in te voeren. Ook de clustering van voorzieningen en multifunctioneel gebouwengebruik komen hierbij aan de orde.

Zorgknooppunten

Het kabinet is voorstander van zogenaamde zorgknooppunten en zal daarvoor voorwaarden scheppen in ruimtelijke regelgeving. Op dergelijke zorgknooppunten bevinden zich concentraties van voorzieningen.⁸ Mensen kunnen zo beroepsbezigheden, zorgtaken en vrijetijdactiviteiten soepel combineren. De zorgknooppunten kunnen plaats bieden aan crèches, scholen, medische voorzieningen, horecafaciliteiten, maar ook aan bibliotheken, winkels en particuliere dienstverlening. Ook kunnen ze als uitvalsbasis dienen voor maaltijdbezorgers, individuele

⁷ *Dagindeling geordend?*. Advies Raad voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. pag. 41.

⁸ *Ibidem*, pag. 36.

vervoerfaciliteiten en een centrum vormen voor sociaal-culturele activiteiten en vrijetijdvoorzieningen. Ook mantelzorgsteunpunten en voorzieningen voor vrijwilligerswerk kunnen er een plaats vinden. Per verzorgingsgebied zal een minimum aan zorgvoorzieningen gegarandeerd dienen te zijn. Ook de afstemming van openingstijden is belangrijk.

Om deze clustering van private en commerciële functies in zorgknooppunten mogelijk te maken, wordt het 'partneringmodel' ontwikkeld.⁹ Dit model brengt 'goedkope vierkante meters' van bijvoorbeeld kinderopvang of een dienstenloket in de 'dure vierkante meters' van ontwikkelaars door de meerwaarde die dergelijke zorgvoorzieningen met zich meebrengen te betrekken bij de ontwikkeling en exploitatie. Om dit te realiseren ontwikkelt het kabinet een financierings- en exploitatiemodel volgens een Publiek-Private Samenwerkingsconstructie.

In de loop van 2002 komt het kabinet met ruimtelijke, fysieke en economische randvoorwaarden voor dergelijke zorgknooppunten. Dit gebeurt mede op basis van experimenten. Aandachtspunten zijn sociale veiligheid in de avonduren en eventuele concurrentie met kleinschalige voorzieningen op buurtniveau. Begin 2003 komen de resultaten beschikbaar van een studie van de ministeries van VROM en V&W. Daarin gaat het om een afweging tussen factoren als nabijheid, (auto)mobiliteit, kwaliteit, economisch en sociaal draagvlak en duurzaamheid.

Een Interbestuurlijke- en Interdepartementale Werkgroep (zie verderop in dit hoofdstuk) zal het kabinet adviseren over inhoudelijke aanpassingen van streek-, structuur- en bestemmingsplannen, nodig om nieuwe voorzieningen als zorgknooppunten of multifunctionele gebouwen te kunnen invoegen in te ontwikkelen of reeds bestaande bestemmingsplannen. De werkgroep komt met voorstellen voor een nieuwe bestemming zorgknooppunt waarbinnen uiteenlopende deelbestemmingen, die in het belang van taakcombineerders zijn, ondergebracht kunnen worden. Verkorting en versnelling van procedures bij eventueel noodzakelijke bestemmingswijzigingen ten behoeve van dergelijke faciliteiten zijn zeer wenselijk. Daaraan wordt reeds gewerkt in het kader van de al aangekondigde fundamentele herziening van de Wet Ruimtelijke Ordening. Dagindelingsaspecten zullen, net als financiële en milieuaspecten, uitgangspunt zijn bij het toetsen van bestemmingsplannen. Het kabinet komt met voorstellen op dit terrein. Hierbij kijkt het naar de mogelijkheden voor de vestiging van kinderopvangvoorzieningen, uiteenlopende deelbestemmingen binnen zorgknooppunten en multifunctionele gebouwen op wijk- en buurtniveau, alsmede naar het terugdringen van het zogenaamde ketenvervoer tussen dergelijke, thans veelal verspreid liggende voorzieningen.

Om inzicht te krijgen in de spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en werkplekken komt er tenslotte een Nieuwe Kaart van Nederland. Daarop staan woon- en werkplekken die gunstig zijn voor taakcombineerders, duidelijk herkenbaar aangegeven. Hierdoor krijgt de individuele taakcombineerder meer inzicht in de relatie tussen enerzijds afstand en tijd en anderzijds locaties van wonen, werken en voorzieningen.

Flexibel te gebruiken ruimtes op lokaal niveau

De SER pleit in zijn advies voor een fysieke samenhang tussen voorzieningen voor kinderopvang en andere voorzieningen voor de jeugd in woonbuurten.¹⁰ Het kabinet zal terdege rekening houden met dit pleidooi. Ook de knelpunten die zich kunnen voordoen bij het vinden van locaties voor bijvoorbeeld kinderopvang in volgebouwde wijken vragen om aandacht.

De VROM-raad pleit in zijn advies voor flexibel te gebruiken ruimtes op lokaal niveau. Dergelijke ruimtes zijn in Nederland een schaars goed aan het worden, vooral in bestaand stedelijk gebied en

---

⁹ In het kader van een experiment dagindeling wordt hiermee ervaring opgedaan bij de ontwikkeling van voorzieningen op de Zuid-as in Amsterdam. Dit gebeurt in samenwerking met een voetbalclub, een kinderopvangorganisatie, de gemeente, ontwikkelaars en de TU Delft.

¹⁰ SER-advies, Meerjarennota Emancipatiebeleid, pag. 40.

in recent gebouwde stadsuitbreidingen als VINEX-locaties.¹¹ Via ruimtelijke ordening en volkshuisvesting zal hiervoor op buurt- of dorpsniveau letterlijk ruimte gezocht moeten worden. Het gaat dan om een kleinschalige aanvulling 'om de hoek' op de eerder genoemde grootschaliger zorgknooppunten. Bijvoorbeeld kleinschalige kinderopvang in de woonomgeving, particuliere dienstverlening, telewerkvoorzieningen of experimenteerruimtes voor nieuwe (werk)initiatieven. De overheid zal zich actief bemoeien met het verwerven en beheren van zulke ruimtes. Het kabinet zal samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en andere betrokkenen modellen ontwikkelen voor dergelijke multifunctionele gebouwen. De diverse initiatieven op dit gebied zal het kabinet bundelen in beleid, onder meer bij de uitwerking van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en de Architectuurnota.

Voorzieningen dagindeling opnemen in (grond)exploitatie

Om de kosten aanvaardbaar te houden, is het van belang de stichtingskosten van gebouwen met voorzieningen zoals hierboven genoemd onder meer via de grondexploitatie te dekken. Daarom heeft het kabinet ervoor gepleit om de stichtingskosten voor kinderopvang in de grondexploitatie van nieuwbouwwijken op te nemen. Nog in 2000 komt het kabinet met een standpunt in het kader van de nota Grondbeleid. Daarbij worden behalve de kosten van kinderopvang ook die van zorgknooppunten meegenomen.

In het verlengde hiervan gaat het kabinet na hoe dergelijke kosten geheel of gedeeltelijk doorberekend kunnen worden in de exploitatie van renovatieprojecten in naoorlogse wijken. Hierbij wordt de verwerving en het beheer van flexibel te benutten ruimtes voor initiatieven op het gebied van het combineren van arbeid, zorg en vrije tijd op kansrijke locaties in wijken betrokken.

Aanpassen woningvoorraad

Aanpassing van de woningvoorraad aan de behoefte van thuiswerken verdient de komende jaren aandacht. Kleinschalig ondernemerschap in de informele en formele sfeer heeft ruimte nodig. Dergelijke extra ruimte in een woning is niet alleen relatief goedkoop, maar maakt taakcombinatie ook makkelijker. De VROM-Raad pleit in zijn advies voor de 'brede' woning, waar thuiswerk en thuiszorg makkelijker te combineren zijn. Om dit mogelijk te maken is het nodig het geldende regelsysteem voor het bestemmen en inrichten van woningen te versoepelen.¹² In de nota *Wonen in de 21^e eeuw* komt de verbreding van de functie van de woning aan de orde. In de loop van 2002 komt het kabinet met beleid voor aanpassing van de woningvoorraad, waaronder een model voor de financiering van deze verbreding. Het 'eigen opdrachtgeverschap' voor de bouw of verbreding van woningen wordt hierbij betrokken.

Virtueel Kenniscentrum en Visiepool

Er komt een helpdesk om provinciale en lokale autoriteiten te ondersteunen bij modern planologisch denken. Deze helpdesk maakt deel uit van een Virtueel Kenniscentrum Dagindeling dat gebruik zal maken van de ervaringen opgedaan in een vergelijkbaar virtueel kenniscentrum Grote Stedenbeleid. In het kader van het Bestuursakkoord Nieuwe Stijl (BANS) zullen de VNG en het Interprovinciaal Overleg (IPO) hierbij betrokken worden. Dit kenniscentrum zal onder meer actief zijn bij het opstellen van dagindelingsscenario's als hulpmiddel bij nieuw te vormen beleid.

Daarnaast zal het ontwerpatelier dat binnen het ministerie van VROM actief is met een aantal vernieuwende ontwerpen komen om ruimtelijke ordening en dagindeling beter op elkaar af te stemmen. Deze ontwerpen worden gepresenteerd op een conferentie voor leden van alle

---

¹¹ Ibidem, noot 7, pag. 35.

¹² Ibidem, noot 7, pag. 38.

betrokken beroepsgroepen. Het kabinet bevordert de samenwerking in een zogenaamde visiepool: uitwisseling van ervaringen en nieuwe ideeën over de afstemming van ruimtelijke ordening en taakcombinatie staan daarbij centraal. Ook zal het kabinet lesmodules laten ontwikkelen om dergelijke nieuwe visies in het (hoger) onderwijs te introduceren.

Voorzieningen toegankelijk en bereikbaar maken

Voorzieningen die het mogelijk maken verschillende taken met elkaar te combineren moeten toegankelijk zijn voor iedereen, ongeacht inkomen en ongeacht de plaats waar mensen wonen. Dit betekent dat ook mensen met lagere inkomens er gebruik van kunnen maken en dat ook in het landelijk gebied de combinatie van arbeid en zorg gestimuleerd wordt.

Sociaal-economische toegankelijkheid van voorzieningen dagindeling.

Elk lid van de samenleving heeft recht om gebruik te maken van alle voorzieningen die een combinatie van taken vergemakkelijken. De VROM-raad vraagt in zijn advies uitdrukkelijk aandacht voor de sociaal-economische toegankelijkheid van voorzieningen dagindeling en noemt onder meer het prijspeil van aangeboden diensten en goederen. De Raad verwijst de Meerjarennota Emancipatiebeleid, waarin staat dat persoonlijke dienstverlening ook toegankelijk moet zijn voor laagbetaalden. Ook de Stuurgroep Dagindeling pleit in haar advies voor één integrale regeling voor de toegankelijkheid van voorzieningen dagindeling, zoals particuliere dienstverlening, voor-, tussen- en naschoolse opvang, kinderopvang en dergelijke.¹³ Het kabinet zal zo'n samenhangende regeling Toegankelijkheid voorzieningen dagindeling ontwerpen. Eenvoud en samenhang in regelgeving is hierbij uitgangspunt. Bij de voorbereiding zullen aspecten als een vouchersysteem en persoonsgebonden budgetten een rol spelen.

Dagindeling en allochtonen¹⁴

De Stuurgroep Dagindeling organiseert eind 2000 een expertmeeting over Dagindeling in multicultureel perspectief. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de informele netwerken in delen van de allochtone gemeenschap die een rol spelen bij kinderopvang en mantelzorg. De resultaten van deze expertmeeting worden gebruikt voor een conferentie over de toegankelijkheid van arbeid en zorg arrangementen voor allochtone taakcombineerders en worden ook ingebracht in experimenten dagindeling. Indien nodig vindt aanvullend onderzoek plaats.

Mede op basis van de resultaten van deze conferentie en van de experimenten kijkt het kabinet of en op welke wijze specifiek beleid voor bepaalde groepen allochtone taakcombineerders noodzakelijk is. In het kader van het ESF-programma zal vanuit het perspectief van 'Local Social Capital' speciale aandacht worden besteed aan deze groepen (zie onder ESF-programma in dit hoofdstuk).

Landelijk gebied: stimuleringsimpuls arbeid en zorg

De knelpunten rond de combinatie van arbeid en zorg in het landelijk gebied blijven ook op de middellange termijn om aandacht vragen. In 2001 formuleert het kabinet wat het minimaal noodzakelijke voorzieningenniveau in het landelijke gebied moet zijn. Het ministerie van LNV werkt nauw samen met een aantal experimenten dagindeling. Daarbij is het beleid gericht op een vitaal platteland uitgangspunt. In 2002 onderzoekt het kabinet in welke delen van het landelijk gebied de kloof het grootst is tussen aanwezige en minimaal noodzakelijke voorzieningen voor een betere afstemming tussen arbeid en zorg. Op basis van deze inventarisatie zal het kabinet in de

¹³ Advies Stuurgroep Dagindeling op de Meerjarennota Emancipatiebeleid, pag. 3.

¹⁴ Hoofdstuk 2 besteedt eveneens aandacht besteed aan dit onderwerp.

loop van 2003 starten met een meerjarige Stimuleringsimpuls combinatie arbeid en zorg in het landelijk gebied.

Deze Stimuleringsimpuls richt zich op een drietal onderdelen.

- Opwaarderen van het aanwezige voorzieningenniveau tot een niveau dat minimaal noodzakelijk is voor het combineren van arbeid en zorg. Uitbreiden van bestaande dorpshuizen tot kleinschalige zorgknooppunten of centra voor arbeid en zorg speelt daarbij een rol.
- Verbeteren van de vervoersarrangementen zodat arbeid en zorg beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Enerzijds zal het niveau van het openbaar vervoer aangepast worden aan de vraag, anderzijds zal het accent liggen op het verbeteren van de veiligheid van (fiets)routes van kinderen tussen woning, onderwijs- en opvangfaciliteiten.
- Creëren van nieuwe vormen van werkgelegenheid voor vrouwen en mannen die arbeid en zorg willen combineren. De forse herstructurering binnen de agrarische sector heeft gevolgen voor de arbeidsparticipatie van vrouwen. Samen met organisaties als het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) en de Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) zoekt het kabinet naar nieuwe mogelijkheden voor werkgelegenheid voor vrouwen en mannen in het landelijk gebied.

Persoonlijke dienstverlening en zorgondernemerschap

De vraag naar persoonlijke dienstverlening groeit. Voor wie arbeid en zorg wil combineren kan het een uitkomst zijn. Marktontwikkeling speelt een steeds belangrijkere rol. Er is een duidelijke trend waarneembaar waarbij dienstverlening vanuit het informele circuit verschuift naar formele circuits. Het gaat dan vaak om het in combinatie aanbieden van diensten: de thuishulp neemt een deel van de opvang voor zijn of haar rekening, doet boodschappen, strijkt of doet het tuinonderhoud. Mogelijkheden tot uitbesteding van zorgtaken komen niet alleen tegemoet aan behoeften van werkenden, maar scheppen ook werkgelegenheid. De SER benadrukt het belang van een cultuuromslag in de waardering van de uitbesteding van persoonlijke dienstverlening. De allocatie tussen vraag en aanbod moet verbeterd worden en de administratieve rompslomp moet voor vragers en aanbieders zo gering mogelijk zijn.¹⁵ Om voldoende gekwalificeerd personeel voor deze nieuwe bedrijfstak te vinden verdient het aanboren van een nieuwe arbeidsmarkt een hoge prioriteit.¹⁶

Ontwikkelen nieuwe bedrijfstak

Om de kloof tussen de sterk groeiende vraag naar persoonlijke dienstverlening en het beschikbare aanbod te verkleinen zal het kabinet de komende jaren randvoorwaarden scheppen om te stimuleren dat persoonlijke dienstverlening een nieuwe en volwaardige bedrijfstak wordt. Dit gebeurt in nauw overleg met de sociale partners, brancheorganisaties en het midden- en kleinbedrijf. Uitgangspunt is een vraaggestuurd model. Met een goed ontwikkeld aanbod van persoonlijke dienstverlening wil het kabinet bevorderen dat mensen arbeid en zorg kunnen combineren.

Het rapport *Persoonlijke Dienstverlening*¹⁷ geeft daartoe een aanzet. Het signaleert een groeiend aanbod in de commerciële sfeer, zoals thuisbezorgservices van supermarkten, was- en strijkdiensten, niet alleen voor bedrijven, maar ook voor particulieren. Ook bieden werkgevers steeds vaker diensten aan als employee of client benefits. Woningbouwcorporaties doen dit ook voor bewoners en verzekeringsmaatschappijen voor hun verzekerden.

---

¹⁵ Ibidem, noot 2, pag. 54.

¹⁶ Ibidem, noot 13, pag. 3.

¹⁷ *Persoonlijke Dienstverlening*, rapport in opdracht van het Projectbureau Dagindeling opgesteld door Regioplan Onderzoek Advies en Informatie B.V., 2000.

Bij de ontwikkeling van deze nieuwe bedrijfstak zijn de volgende aspecten van belang.

- Verbeteren van de kwaliteit en het vastleggen van kwaliteitscriteria van de aangeboden diensten. Dit is primair een verantwoordelijkheid van de betrokken bedrijven en brancheorganisaties. Maar het kabinet zal zonedig initiatieven nemen om te bevorderen dat dergelijke criteria er komen. Zo kunnen functie- en taaksplitsing en een opwaardering van het beroepsprofiel de kwaliteit van het werk verhogen.
- Verbeteren van de rechtspositie van werknemers in de bedrijfstak. In overleg met de sociale partners zal het kabinet stimuleren dat er een CAO persoonlijke dienstverlening tot stand komt.
- In samenwerking met de betrokken brancheorganisaties en vakbonden worden scholingstrajecten opgezet.
- Verbeteren van het imago van de bedrijfstak.
- Stimuleren van modellen voor zorgondernemerschap. Zo biedt het franchisemodel perspectieven voor bijvoorbeeld gastouderschap.
- Stimuleren van microkredieten voor startende kleinschalige ondernemers.

Het kabinet heeft inmiddels het initiatief genomen om een traject Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit (MDW) particuliere dienstverlening in gang te zetten.¹⁸ In april 2001 zal de MDW-werkgroep rapporteren. De resultaten worden betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe bedrijfstak persoonlijke dienstverlening.

Slechts een gering deel van de diensten kan momenteel in een commerciële markt overleven. Dit vereist bijzondere aandacht. Het kabinet zal in Europees verband nagaan of een btw-verlaging, zoals bij andere arbeidsintensieve diensten, een mogelijkheid is om de kostprijs van persoonlijke dienstverlening laag te houden.

Zorgondernemerschap

Bij de groei van persoonlijke dienstverlening tot een volwaardige bedrijfstak neemt het zorgondernemerschap een belangrijke plaats in. Het kabinet wil dit stimuleren. Vooral de mantelzorg zal daarin de komende jaren een steeds belangrijker rol gaan spelen.

Het WRR-rapport *Doorgroei van Arbeidsparticipatie*¹⁹ beschrijft onder meer hoe in de toekomst zorg die aan tijd gebonden is, zoals de fysieke verzorging van en het toezicht op kinderen en ouderen, zal verminderen. De WRR stelt dat voorzieningen en een betere afstemming van arbeid en zorg mogelijke knelpunten kunnen voorkomen. Zowel een grotere arbeidsparticipatie, als de toenemende vergrijzing beperken de beschikbaarheid van traditionele mantelzorgers. Dit geldt extra op het platteland ver van stedelijke gebieden. Op dit punt signaleert de WRR een groeiend probleem. Er zijn indicaties dat het aantal per oudere beschikbare mantelzorgers in 2020 in vergelijking met 1975 gehalveerd zal zijn. De WRR verwacht dan ook een verschuiving van onbetaalde naar geprofessionaliseerde, betaalde mantelzorg. De druk op publieke zorg zal waarschijnlijk toenemen.

Daarom zal het kabinet onderzoeken of het wenselijk en mogelijk is de (mantel)zorg te formaliseren en te monitiseren. Bij de ontwikkeling van dit op professionele mantelzorg gerichte zorgondernemerschap gelden de volgende uitgangspunten.

- De vraag van degene die mantelzorg nodig heeft.
- Een mogelijke samenhang tussen kleinschalig zorgondernemerschap in de kinderopvang en in de mantelzorg.

---

¹⁸ Brief aan de Ministers van Economische Zaken en van Justitie, kamerstukken II, d.d. 27 juni 2000, vergaderjaar 1999-2000, 24036, nr 165.

¹⁹ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2000), *Doorgroei van arbeidsparticipatie*, Rapporten aan de Regering nr. 57, Den Haag, Sdu Uitgeverij, pag. 141 e.v.

- De functie en betekenis van formele en informele sociale netwerken voor kinderopvang en mantelzorg.

Het kabinet ontwikkelt, mede op basis van de betrokken experimenten dagindeling, modellen voor kleinschalig zorgondernemerschap. Etnisch ondernemerschap hoort hier ook bij.

In het kader van het EQUAL-programma gaan in 2001 een aantal pilots kleinschalig zorgondernemerschap van start. Daarnaast bekijkt het kabinet of het franchisemodel mogelijkheden biedt voor dit type ondernemerschap. Met de Stimuleringsmaatregel Dagindeling wordt daarmee ervaring opgedaan in het landelijk gebied en in een stadswijk.²⁰

Dit kleinschalig zorgondernemerschap kan een belangrijke rol spelen bij het aanbieden van bijvoorbeeld kinderopvang in gebieden waar geen voorzieningen beschikbaar zijn en waar toch behoefte bestaat om werk en privé beter te kunnen combineren. Het kabinet zal de introductie van het franchisemodel bij persoonlijke dienstverlening en zorgondernemerschap stimuleren.

Knelpunten die daarbij optreden wil het kabinet oplossen door de bestaande wet- en regelgeving aan te passen.

Dagindelingsbeleid op basis van resultaten stimuleringsmaatregel

De eerste contouren van een dagindelingsbeleid dienen zich reeds aan. Maatschappelijk en economisch bestaat er behoefte aan een andere ordening van ruimte en tijd. Eind 2001 ontvangt de Tweede Kamer een nota met de tussenstand van de experimenten dagindeling. Daarin geeft het kabinet aan hoe de resultaten van de experimenten bruikbaar gemaakt kunnen worden voor bestaand of nieuw beleid na afloop van de Stimuleringsmaatregel Dagindeling op 1 januari 2003.

Interbestuurlijke- en Interdepartementale Werkgroep

Nu al wil het kabinet de mogelijkheden nagaan om wat nu nog experimenten zijn in te voegen in bestaand of nieuw beleid. Dit gebeurt in een Interbestuurlijke- en Interdepartementale Werkgroep, zo mogelijk in het kader van BANS, het Bestuurs Akkoord Nieuwe Stijl. Deze werkgroep adviseert over de inbedding van de resultaten van de Stimuleringsmaatregel in toekomstig beleid. Daarnaast verkent de werkgroep nieuwe modellen om dagindeling in bestaande of nieuwe bestuurlijke structuren in te bedden. Zij doet dit mede op basis van een analyse van problemen als het gaat om het combineren van arbeid en zorg.

Deze Interbestuurlijke- en Interdepartementale Werkgroep stelt het eigen karakter van dagindeling voorop: het overstijgt traditionele beleidsgrenzen en raakt tal van beleidsterreinen. Die moeten dan ook inhoudelijk en temporeel goed op elkaar afgestemd worden. Gebeurt dit niet, dan stagneert de uitwerking van een dagindelingsbeleid. De werkgroep komt met voorstellen voor beleidsmodellen. Daarbij betreft ze wat wel ketenaspecten binnen de beleidsontwikkeling op aanpalende terreinen wordt genoemd, zowel interdepartementaal als in relatie tot lokale en provinciale overheden. Tot slot komt de werkgroep met voorstellen voor rekenmodellen die de kosten en baten van diverse dagindelingsmaatregelen voor de samenleving als geheel en het bedrijfsleven in het bijzonder zichtbaar maken.

ESF-programma

Na 2003 kan een aantal experimenten dagindeling voortgezet worden met middelen uit het Europees Sociaal Fonds. Het Projectbureau Dagindeling wordt binnen de nieuwe ESF-structuur het zesde cluster van het ESF-3 programma 'Local Social Capital'. Dit maakt het mogelijk om onderdelen van het beoogde dagindelingsbeleid verder te onderzoeken en uit te werken op lokaal niveau. Hierbij valt te denken aan experimenten op het gebied van allochtone taakcombineerders,

---

²⁰ Het platteland van Groningen, Tholen en in wijken van Hoorn en Zaanstad.

telewerken of versterken van lokale informele netwerken. Tot 2006 zal per jaar 5 miljoen gulden beschikbaar zijn ten behoeve van circa 25 dagindelingprojecten. Een onderdeel van het ESF-programma is ook de uitwisseling van ervaringen en resultaten met andere lidstaten. Het kabinet zal de buitenlandse ervaringen verwerken in het beleid.

Monitor experimenten dagindeling

Om resultaten te kunnen benoemen van de Stimuleringsmaatregel Dagindeling is in 2000 de monitor experimenten dagindeling van start gegaan. Het is de verwachting dat de resultaten van deze monitor aanleiding zijn tot onderzoek op diverse terreinen. Dit is van belang voor de evaluatie en beleidsbepaling voor de langere termijn.

Het kabinet zal het initiatief nemen voor een onderzoeksprogramma. Daarbij gaat het onder meer om de vraag wat de in de toekomst geprojecteerde behoeften zijn van verschillende groepen mensen als het gaat om voorzieningen die het combineren van taken vergemakkelijkt. Zo kan er een duidelijk zicht ontstaan op de zorgbehoeften en benodigde dagindelingsarrangementen in de diverse levensstadia van mensen in relatie tot hun leefstijl, woonmilieu, levensloop, arbeid en vrije tijd. Bijvoorbeeld als het gaat om kinderopvang, faciliteiten voor senioren, mantelzorg, vrije tijdvoorzieningen en dergelijke. Op 1 februari 2001 zullen ruim 130 experimenten dagindeling, verspreid over het hele land en een groot aantal terreinen, de bouwstenen leveren voor vernieuwend beleid om werk en privé beter op elkaar af te stemmen. Begin 2003 zullen de resultaten van de Stimuleringsmaatregel Dagindeling, waarvan de eerste contouren in dit hoofdstuk geschetst zijn, duidelijk zichtbaar worden in vernieuwend beleid en in voorstellen om wet- en regelgeving aan te passen. Onze samenleving is toe aan nieuw afspraken.

Overzicht beleidsacties en -voornemens Dagindeling							
<i>Actie/voornemen</i>		<i>Looptijd 2001-2004</i>				<i>Voortouw</i>	<i>Overigen</i>
	Betere afstemming tijden	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>		
T I J D	Commissie Dagarrangementen voor ouders en kinderen: betere afstemming en versnelling beleid inzake aanbieden opvang, onderwijs en vrije tijd.	B				SZW	OCW, VWS, BZK, EZ,
	Monitor Tijdinfrastructuur: inzicht in tijdknelpunten in de samenleving	B				SZW	EZ, MKB
	Plan van aanpak Afstemming tijden					SZW	EZ, soc. partners
	Flexibilisering en verruiming openingstijden kinderopvang	B				VWS	SZW
	Werk-privé balans en arbeidstijdenmanagement: 'good practices' bundelen en verspreiden	B				SZW	EZ, soc. partners, Opportunity in bedrijf
	Bevorderen cultuurverandering in bedrijven inzake verbetering werk-privé balans	B				SZW	EZ, soc. Partners, Opportunity in Bedrijf
	Uitwerken bereikbaarheidsscenario, afstemmen beleid andere betrokken ministeries, leidraad implementatie	B				SZW	EZ, V&W, VROM
	Ontwikkelen pilots bereikbaarheidsscenario, telewerken	B				SZW	EZ, V&W, VROM
	Bereikbaarheidsscenario inbrengen in overleg met sociale partners					SZW	Soc. partners
	Plan van aanpak toepassing bereikbaarheidsscenario					SZW	Soc. partners, EZ, V&W, FIN, VROM, SZW
Ruimtelijke ordening in een nieuwe samenleving							
R U I M T E	Behoeften taakcombineerders betrekken bij uitwerking 5 ^e nota RO, onder meer door Emancipatie Effect Toets	B				VROM	SZW
	Ontwikkelen ruimtelijke, fysieke en economische randvoorwaarden t.b.v. zorgknooppunten op basis van breed onderzoek					VROM	SZW, EZ, VWS, V&W, OCW
	Uitwerken partneringmodel t.b.v. integreren 'dagindelfuncties' in zorgknooppunten					SZW	VROM
	Uitwerking financierings-/exploitatie-model (PPS-constructie) t.b.v. samenwerking publieke en private partners in zorgknooppunten					SZW	EZ, FIN, VWS, OCW, VROM
	Meervoudige functies t.b.v. dagindeling en zorgknooppunten opnemen in bestemmingsplannen, inclusief nieuwe bestemming zorgknooppunt					IPO, VNG	VROM
	Dagindelingaspecten toetssteen bestemmingsplannen					VROM	VNG, IPO
	Nieuwe Kaart van Nederland t.b.v. functies taakcombinatie					VROM	SZW
	Modellen ontwikkelen voor multifunctionele gebouwen en ontwikkelingen bundelen in een beleid, o.a. door publicatie met stimulerende voorbeelden	B				OCW	VWS, VROM, SZW
	Multifunctionele gebouwen/ruimtes betrekken bij uitwerken 5 ^e nota RO en Architectuurnota					VROM	VWS, SZW, OCW
	In kabinetsstandpunt grondbeleid aandacht voor opnemen stichtingskosten kinderopvang en zorgknooppunten in grondexploitatie nieuwe wijken	B				VROM	SZW, VWS,
	Kosten voorzieningen dagindeling (waaronder verwerving en beheer flexibel te benutten ruimtes) in oudere wijken opnemen in exploitatie renovatie					IPO, VNG	VROM, VWS, SZW
	Aanpassen woningvoorraad t.b.v taakcombinatie, kleinschalig ondernemerschap, 'brede' woning. (eigen opdrachtgeverschap stimuleren)					VROM	
	Dagindeling opnemen in collegeprogramma's gemeenten en provincies	B				SZW	VNG, IPO

	Helpdesk t.b.v. ondersteuning lokale en provinciale autoriteiten bij modern planologisch denken	B				VROM	SZW, IPO, VNG
	Virtueel kenniscentrum modern planologisch denken					VROM	SZW, IPO, VNG
	Opstellen aantal toekomstscenario's t.b.v. dagindeling					SZW	VROM
	Vernieuwende (voorbeeld)ontwerpen moderne ruimtelijke ordening					VROM	
	Visiepool voor ervaringsuitwisseling betrokken beroepsgroepen modern planologisch denken					VROM	SZW, V&W, beroepsgroepen
	Doen ontwikkelen lesmodulen en instrumenten t.b.v. modern planologisch denken t.b.v (hogere) beroepsopleidingen en beroepsgroepen	B				VROM	SZW, OCW
Voorzieningen toegankelijk en bereikbaar maken							
T O E G A N G	Ontwerpen van samenhangende regeling toegankelijkheid voorzieningen dagindeling					SZW	VROM, VWS, OCW, BZK, EZ, FIN
	Speciale aandacht voor allochtone taakcombineerders					SZW	BZK/gsi
	Expertmeeting dagindeling in multicultureel perspectief, gevolgd door conferentie	B				SZW	
	Indien noodzakelijk extra impuls taakcombinatie onder allochtonen					SZW	VWS, EZ, BZK/GSI
	Vaststellen minimaal noodzakelijk voorzieningenniveau landelijk gebied	B				LNV	SZW, VWS
	Vaststellen gebieden met hoogste urgentie voorzieningenniveau					LNV	SZW, VWS
	Stimuleringsprogramma Combinatie arbeid en zorg in landelijk gebied					LNV	SZW, V&W, VWS, VNG, IPO, LTO, NAJK
Persoonlijke dienstverlening en zorgondernemerschap							
P E R S O N L I J K E	Verkenning persoonlijke dienstverlening als nieuwe bedrijfstak	B				SZW	EZ, FIN
	Ontwikkelen randvoorwaarden om persoonlijke dienstverlening tot volwaardige bedrijfstak te maken					EZ/SZW	VWS, FIN, EZ, Soc. partners, brancheorg.
	MDW-traject particuliere dienstverlening	B				EZ	SZW, FIN
	Ontwikkelen en stimuleren modellen voor zorgondernemerschap					SZW	VWS, EZ, MKB, brancheorg.
	In kader van EQUAL-programma starten van pilots kleinschalig zorgondernemerschap					SZW	
	Stimuleren franchisemodel bij kleinschalig zorgondernemerschap	B				SZW, VWS,	MKB, FIN brancheorg., EZ
	Oplossen knelpunten en indien nodig aanpassen wet- en regelgeving inzake ontwikkeling persoonlijke dienstverlening/zorgondernemerschap					SZW, EZ	VWS, FIN
Dagindelingsbeleid op basis resultaten stimuleringsmaatregel							
V E R V O L G	Nota tussenstand experimenten dagindeling	B				SZW	
	Interbestuurlijke-, Interdepartementale Werkgroep Verankering dagindeling in bestaand en nieuw beleid					SZW	V&W, FIN, VWS, EZ, OCW, VROM, LNV,BZK, VNG, IPO
	Start ESF-programma Local Social Capital	B				SZW	
	Monitor experimenten dagindeling	B				SZW	
	Beschrijving 'good practices' (experimenten dagindeling)					SZW	
	Expertmeetings, startconferentie experimenten vierde tranche en Dagindeling Ideeëndag					SZW	
	Evaluatie/eindadvies Stimuleringsmaatregel Dagindeling					SZW	

Voorstellen voor onderzoeksprogramma dagindeling, o.a. naar behoeften dagindelingsarrangementen en zorginfrastructuur					SZW	SCP, CBS
Meerjarige communicatiecampagne Dagindeling					SZW	

B = reeds opgenomen in Begrotingsbrief Emancipatiebeleid 2001